

Μπορούμε να φανταστούμε τους Ρωμαίους και τους βαρβάρους να δέχονται τη διδαχή του Χριστού όπως εμείς σήμερα τον καταλαβαίνουμε; Μπορούσαν ποτέ οι Ρωμαίοι και οι βάρβαροι να πιστέψουν πως η βία φέρνει αύξηση της βίας και πως τα μαρτύρια, τα βασανίσματα, οι πόλεμοι τίποτα δεν ξηγούνε και τίποτα δε διαφωτίζουνε, παρά όλα τα σκοτίζουνε και τα μπερδεύουνε;

Το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων εκείνης της εποχής εΐταν άνικανο να καταλάβη τη διδαχή του Χριστού μέσο του ήθικου δρόμου. Ήπρεπε να οδηγηθούνε από τη ζωή την ίδια, με τα μέσα που στην πράξη δείχνουνε πως κάθε παραστράτισμα απ' τη διδαχή σέρνει ζοπίσω του κ' ένα κακό. Η χριστιανική αλήθεια, που την είχαν άλλοτες μόνο γι άψηλή προφητική έμπνευση, κατάντησε σήμερα αλήθεια εύκολονόητη και στον πεπό άπλο άνθρωπο κι αυτή την αλήθεια στίς μέρες μας πρέπει ο καθένας ν' ακολουθάη.

Η κατάσταση των ανθρώπων της Ευρώπης με την υπαλληλία, τους φόρους, τον κλήρο, τις φυλακές, τις καρμανιόλες, τα κάστρα, τα κανόνια, το δυναμίτη φαίνεται τόσο φριχτή, μά φαινομενικά μόνο. Όλες αυτές οι φρίκες που γίνονται προέρχονται από τη συγκατάθεση όλων μας. Όλ' αυτά δεν έπρεπε να υπάρχουνε σύμφωνα με την κατάσταση της ανθρώπινης συνείδησης. Η δύναμη δεν είναι στίς φυλακές, στα σίδερα, στα βασανιστήρια, στα κανόνια, παρά είναι στην ανθρώπινη συνείδηση, που δίνει τον έαυτό της με το να μεταχειρίζεται το κανόνι. Κ' η συνείδηση των ανθρώπων αυτών παλεύει με τανάπαδο τούτο και χτυπιέται από δυο μεριές. Ο Χριστός εΐπε πως νίκησε τον κόσμο κι αλήθεια τονέ νίκησε. Το κακό του κόσμου, μ' όλες αυτές τις φρίκες, δεν υπάρχει πειά, γιατί βγήκε απ' τη συνείδηση των ανθρώπων. Μικρό μόνο σπρώξιμο χρειάζεται για να ξεκόψη όλωσδιόλου το κακό αυτό και να υποχωρήση μπρός στο νέο τύπο της ζωής.

Τα πρώτα χρόνια του χριστιανισμού, όταν ο πολεμιστής Θεόδωρος εδήλωσε στους δικαστάδες του πως δεν του έπιτρεπούτανε, σά Χριστιανός που εΐταν, νάχη όπλα, καταδικάστηκε σέ θάνατο κ' οι δικαστάδες του τονέ θάρρουσαν τρελλό και τονέ πομπέψανε. Τώρα όμως που στην Αυστρία, στην Πρωσία, στη Σουηδία, στη Ρουσία, σ' όλη την Ευρώπη, των άνυπόταχτων ο αριθμός αύξάνει σημαντικά, την πράξη, αυτή δεν τηνέ παίρνουν πειά για τρέλλα,

παρά για επικίνδυνο πράμα, κ' οι Κυβέρνησες όχι μόνο δεν καταδικάζουνε τους άνυπόταχτους, παρά και τους κρύβουν φροντισμένα γκωρίζοντας πως οι άνθρωποι θα λευτερωθούνε απ' τη σκλαβιά και την άγνωσία τους όχι μ' επανάστασες, με συμβούλια ειρήνης ή με τα βιβλία, παρά μ' αυτό το άπλο μέσο: ότι κάθε άνθρωπος σαν τονέ βιάζουμε να λάβη μέρος στη βία για τάδέρφια του και τον ίδιο τον έαυτό του, ρωτιέται: «Γιατί θα το κάνω;»

Ας ζυπήσουμε λοιπόν οι άνθρωποι απ' τον ύπνο όπου είναι βυθισμένοι, ας ανοίξουνε τα μάτια στην άψηλότερη αυτή θεωρία της ζωής, που άποκαλύφτηκε απ' το Χριστιανισμό, αυτόν που από χίλια ενιακόσα χρόνια μάζ προσκαλνάει κοντά του, κι ας εξαφανιστή το κάθε τι φριχτό, όπως γίνεται σαν ζυπνάς απ' το βραχνά. Η ψυχή τότες θα γίνη χαρούμενη και στο εξής θα λογαριάζεται για παράδοξο, πως τόση τρέλλα κυριέψε μέσα στόνειρο.

Φτάνει να ζετινάξη μια στιγμή η ανθρώπιτη την άδιάκοπη νάρκη, όπου ζητούν να μάζ συγκατήσουν οι Κυβέρνησες, φτάνει ν' αντιληφτούμε πόσο διαφέρει εκείνο που κάνουμε απ' τα ήθικά μας καθήκοντα.

Το ζύπνημα τούτο μπορεί ώρα με την ώρα να το δούμε άξαφνα νάρθη.

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗΣ

ΣΤΗ ΒΑΡΚΑ

Στη βάρκα καθισμένοι, τα κουπιά

Σαλεύαμε στα χέρια·

Εΐχε φανή το φεγγαράκι μιά,

Κ' εΐχαν φανή τ' αστέρια.

Στη βάρκα καθισμένοι, το νησί

Γυρεύαμε, που χιόνια

Δέν πέφτουνε ποτέ, και που οι κισσοί

Σκαλώνουνε στα κλώνια.

Στη βάρκα καθισμένοι—τα νερά

Τριγύρω κοιμισμένα·

Το παραμύθι γροίκαες, κ' η χαρά

Ανάβρυνε από σένα.

ΣΤΗΝ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Ό ροδογέλαση παιδούλα, σ' άκρογιάλι
Λαμπρές άχτίδες το φεγγάρι διαν σκορπούσε,
Και κάποιο μουσικό τραγούδι αντίλαλους
Στη θάλασσα, χυμένη σαν από κρυστάλλι,

Σά μιά νυφούλα πρόβαινε αγάλη-αγάλη,
Και τα μαλλιά σου η αύρα τα χαϊδολογούσε.
Σώπασε τώρα το τραγούδι που ξυπνούσε
Μέσ' στην ψυχή μου λογισμούς, και μιά μεγάλη,

Και μιά βουβή τριγύρω άπλώνεται γαλήνη
Μέσ' στη νυχτιά,

Και νοιώθω κάτι μέσα μου, κάτι που οβύνει.

Άνθος σιδόν κήπο την αυγούλα δε γυρέβεις·
Του κάκου καρτερούσα κλαίγοντας, μισέβεις
Στην ξενητιά.

ΔΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΜΕ ΤΟ ΙΔΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Σε μιά γωνιά παράμερα της σάλας, ενώ γύρω τους ο κόσμος μαζωμένος λίγος εδω, λίγος εκεί—εΐχε πάψη κείνη τη στιγμή ο χορός—εΐχανε την ώρα του μιλώντας ως επί το πολύ γι' άδιάφορα κν όχι περιττά πράγματα, οι δυο τους μονάχοι στη γωνίτσα κείνη φαίνονταν σά νάβρισκαν ιδιαίτερη εύχαρίστηση στην κουβέντα τους, γιατί το γέλιο πολύ συχνά συντρόφευε τα λόγια τους. Βλέποντάς τους έτσι εύχαριστημένους μπορούσες να νομίσης, που την στιγμή εκείνη όλος ο κόσμος γι' αυτούς εΐτανε οι δυο τους, η που κάποια συνάντηση ιδεών, κάποιο ιδανικό καινού τους ένωσε. Μά τίποτ' απ' όλ' αυτά. Κείνος χαριτωμένος ντιστεγμένος Άθηναίος μ' όλη τη φαντασία και τη μεγάλ' ιδέα για τον έαυτό του, που χαρακτηρίζει τους άνόητους νταντηδες, όταν η ιδέα αυτή στηρίζεται μονάχα στο κανονικό δέσιμο της γραβάτας, της ώρας το ντύσιμο και γάντι και σ' όλες τις άλλες τιποτένιες έξωτερικές λεπτομέρειες, μοναχή φροντίδα και μοναχή σκέψη των περισσότερων νέων, που συχνάζουν στα σαλόνια. Κείνη Κερκυραία δεσποσύνη, που δεν αφήνει ούτε χορό

εδώλεψα στη ζωή μου κι ούδ'ε μιά πιθαμή γής δεν κέρδεψα... Με ρούφηξε, μέφαγε η δουλειά, έσκύλιασα για τον άφέντη μου και να με τώρα που κατάντησα να φτάσω!.. Ούδ'ε ψωμί δεν έχω να βάλω στο στόμα... Και θέλω να πεθάνω!.. Άσε με, παράτα με!.. Για την ψυχή του πατέρα σου, μνή πείς στο χωριό και στείλουν να με πάρουν... Άς πεθάνω καλύτερα της πείνας εδω που εθαψα την κοπέλλα μου και τη γυναίκα μου...»

Κ' εκύλησε πάλι το κορμί του μες το χώμα κ' έρρηγνε χαμηλά χαμηλά τα μάτια κοιτώντας άνοιαστα τις ήμερες άγελάδες που εΐχαν κυκλώσει γύρω του κ' έβοσκούσαν πάνω στα κοντινά μνήματα το ήλιοκαμμένο χορτάρι.

Ο Άντώνης ο γελαδάρης καμπουριάζει πάνω στη στραβή και μακρυνά ματσούκα του και τον κοιτάει λυπημένα, δίχως να βρΐσκει παρηγοριά γι' άφτόν.

«Άνθρώποι εΐμαστε, Βασίλη!.. Άνθρώποι εΐμαστε!..» λέει μοναχά κι άναστενάζει.

Γλίπτει το κορνιαχτισμένο σαλιβάρι του και την κουρελιασμένη πουκαμισά που αφήνει εδω κ' εκεί να φαίνεται μέσα από τις τρύπες η λιγνή και μαβροδερή σάρκα του και πλανάει τα μάτια του ύτερα κι άφτός άπάνου του για να θωρήσει και τα δικά

του μπαλωμένα ρούχα που κρατιούνται στο ψηλό κορμί του. Θλίβεται πολύ και πασιζέει να καταπιεί την πίκρα του που ανεβάζει το φαρμάκι της ως το στόμα του.

Σκαλίζει άμήχανα το χώμα με το ξύλο του, κουνάει πάνω και κάτω το κεφάλι του και ξαναλέει·
«Σε χαλέβουν στο χωριό! Θάρρουν πως έτρελλάθηκες και πήγες να πνιγείς... Ο άφέντης έβαλε το χωροφύλακα να σε βρεί και να σε πάει με το στανιό σ' άφτόν. Δε σε ξέρουν πως εΐσαι εδω πέρα... — Μά σήκου, Βασίλη, σήκου να πάμε κι έχει ο Θεός άκόμα! Άνθρώποι εΐμαστε κ' εμείς κι ο ίδιος Θεός μάζ έπλασε...»

«Δε μάζ έχουνε γι' άνθρωπος εμάς. Δε μάζ λογαριάζουν εμάς άφτοί οι τρανοί. Καλύτερα άγαπών τα σκυλιά και τις γάτες τους παρά εμάς... Τα δασκαλέφτηκα εγώ άφτά, τάμαθα όλα και χόρτασα πιά... Ούτε το δικιό δε μπορώ να βρω μπροστά τους. Ό,τι κι αν έκαμα, τίποτα!.. Άέρας όλα... Να πεθάνω, να τελειώσω τώρα ο χαντακωμένος!..» Και βγάζει ένα κομμένο και βαρύ κλάμμα, σά νάν τον πατάει κανένα σιδερένιο γόνα στα στήθια του τόσο που και τα γελάδια σαν παλαβά τεντώνουν μπροστά τους χοντρούς λαιμούς τους και μου-

γκρίζουν λυπητερά και βαθιά.

Ο Άντώνης σκιαζεται και γονατάει δίπλα του·
«Δεν κάνει έτσι ο κόσμος, γερο-Βασίλη... Δεν κάνει έτσι ο κόσμος... Εΐναι κρίμα... Εδω μάζ εταξε η μοΐρα μας και δεν πρέπει να παραπονιούμαστε!..»

«Γύρεψα να παρηγορηθώ κ' εγώ, μά τα δικά μου βάσανα δεν έχουν τελειωμό... Έφαγα τα νιάτα μου έτσι στη σκλαβιά κ' έχασα τη γενιά μου ο άχαρός!.. Όλα για τους άλλους, όλες τις μέρες μου και τις νύχτες μου για τους άλλους τους τρανούς...»

Ο γελαδάρης τραβάει τα ψαρά του γένια που να συνεπαίρνει και τα μπερδέβει λοζά ο λίθας και χουγιάζει τις άγελάδες που πατούνε τα μνήματα. Ο χαροκομένος σύντροφός του με τα λόγια του ζυπνάει και σ' άφτό το άνεργο πάλεμα της ζωής του και γυρνάει το μυαλό του βουρλισμένα, ότα συλλογιέται πως κι άφτός τίποτα δεν έχει δικό του· «Κ' εγώ έτσι εΐμαι!.. Τι να κάμω;.. Αν τάφήσω, θα φορήσω...» λέει βαλαντωμένος. Πέρασε τη ζωή του τίμια όλήμερος δουλεφής κ' έβγαλε το ψωμί του μονάχα. Η ψωροσακκούλα του είναι άδειανή. Έσκυψε σ' όλα τα μεγάλα άφεντικά κ' έσυντρόφεψε τα γελάδια τους. Γέλιο δεν εΐδε μιά μέρα και ο